

mebest

67e jaargang nr.3 2004, mei/juni, verschijnt 1x in de twee maanden
Informatie over: Afbouw en afwerking in de nieuwbouw, renovatie en restauratie

Villa Margaretha

Gerestaureerd met ziel en zaligheid

Res-tau-re-ren [ov.wv., restaureerde, h. gerestaureerd; -ratie] 1 (bouw- of kunstwerken) in vroegere staat herstellen. Het lijkt zo simpel als je er de dikke Van Dale op naslaat. Een paar kundige vaklieden, voldoende tijd, een flinke zak met geld en klaar is Kees. Maar volgens Cristofoli van het gelijknamige terrazzobedrijf komt er nog wel wat meer bij kijken. “Er valt in Nederland zat terug te brengen in de oude staat. Maar wil je het echt goed doen, dan moet je er de ziel voor hebben.” En dat geldt dan voor zowel de uitvoerende partijen als voor de opdrachtgever. Bij de restauratie van Villa Margaretha viel alles op zijn plaats. Het eindresultaat is ronduit verbluffend.

Verrassing in Hillegersberg

Je kunt een boek niet beoordelen op het kaft. Net zo min kun je een oordeel vellen over een huis aan de hand van het straatbeeld. Neem de Straatweg in de Rotterdamse deelgemeente Hillegersberg; toch vooral een door trams en auto's veel gebruikte route richting grote stad. Door de verkeersdrukke ontgaat je bijna het flinke aantal indrukwekkende gevels. En al zou je Hillegersberg het Wassenaar van Rotterdam kunnen noemen, op een steenworp afstand van minder fraaie wijken verwacht je niet snel dat achter die veelbelovende façades daadwerkelijk grandeur schuilgaat. Bij het binnenkomen in Villa Margaretha is het dan ook alsof je onverhoeds een andere wereld

bent ingestapt. Of liever gezegd, een andere tijd. Koopman Van den Boogaard liet het pand bouwen voor zijn maîtresse Margaretha, in het laatste decennium van de 19e eeuw. Het zijn de rust en de rijkdom uit die tijden die op je neerdalen als de deur dichtvalt; worden uitgeademd door plafonds, wanden, vloer; alles eigenlijk. Van de hedendaagse drukke op straat is niets te horen. Ook niet in de tientallen meters diepe achtertuin die grenst aan de Bergse Voorplas.

Van krantenjongen tot projectontwikkelaar

Gestart met bouwen in 1892, de eerste steen gelegd in 1894; meer dan een eeuw scheidt de villa Margaretha van toen met de villa Margaretha van nu. Ruim honderd jaren die niet ongemerkt aan het pand zijn voorbijgetrokken. Weliswaar was Hillegersberg

niet het doelwit van Duitse bommenwerpers, bewoning en verzakking hebben in de tijd evengoed hun tol geëist. De rijk gedecoreerde plafonds, de fraai afgewerkte wanden, de klassieke terrazzovloer, de monumentale haarden, de deuren en het hang- en sluitwerk daarvan vertoonden ernstige littekens toen de huidige eigenaar het pand kocht in 2000. "Ik kom uit deze buurt, heb zelfs als kleine jongen nog de krant hier in de bus gedaan dus toen ik de mogelijkheid kreeg om Margaretha te kopen heb ik niet geaarzeld", aldus Van Elten. Uiteraard had hij wel een idee wat voor werk hij zich met de aanschaf van de verwaarloosde villa op de hals haalde. Want de Rotterdammer had als projectontwikkelaar al de nodige ervaring opgedaan met eerdere restauraties. En daarnaast scheelde het in de kosten dat de villa zowel voor het uitwendige als het inpandige gedeelte op de

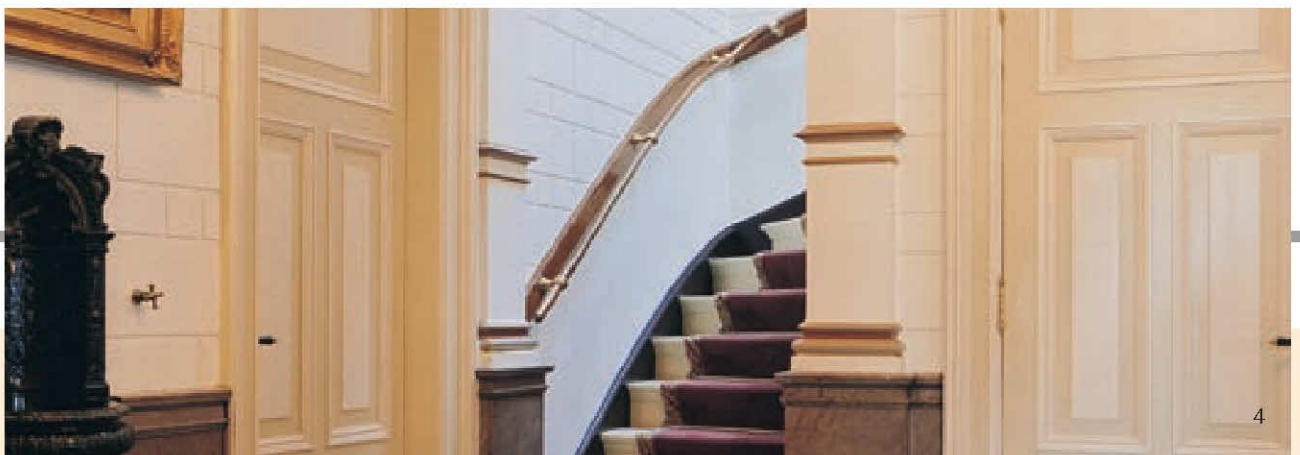
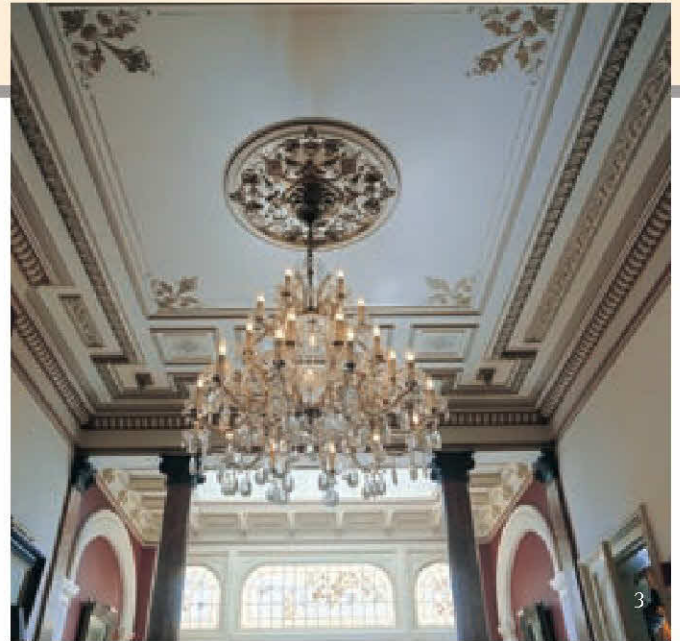
nominatie stond door Monumentenzorg te worden aangemerkt als Rijksmonument. "Al maken de regeltjes waar je je dan aan te houden hebt, zelfs al is nog niet aangewezen als monument, het ook wel eens lastig werken..."

Restaureren is net dammen

Monument of niet, Van Elten was in ieder geval van plan Margaretha grondig onder handen te nemen. "Maar dan wel door mijn eigen bril gezien, en daar laat ik me door niets en niemand van af brengen." Waarmee hij niet wil zeggen dat het basisprincipe van restaureren van ondergeschikt belang was. Integendeel, terugbrengen in de oude staat was zijn doel; hoe moeilijk uitvoerbaar dan ook. "Verbouwen, renoveren, restaureren: ik doe dat al twintig, dertig jaar; als belegging. Ik weet dat

Villa Margaretha

Gerestaureerd met ziel en zaligheid

je zo'n beetje alles kunt maken. Je moet alleen wel goed kunnen aangeven wat je wilt. Dat wat je in je hoofd hebt, moet je vertalen naar de praktijk; je moet het dus kunnen overbrengen op de mensen die het werk uitvoeren." Die mensen, dat waren er in de anderhalf jaar durende restauratie geregeld zo'n vijftien vakmensen die vaak tegelijkertijd bezig waren met allerlei verschillende werkzaamheden. Omdat Van Elten geen architect of aannemer in de arm had genomen, trad hij zelf als bouwheer op en was vaak hele dagen op het werk aanwezig. "Met zoveel man tegelijk bezig, is het belangrijk dat er een goede sfeer op het werk is. Ze moeten elkaar niet in de weg zitten. Dat maakt van restaureren een soort dammen. Je moet vooruit denken, in zetten; zorgen dat alles goed in elkaar past." En dat geldt volgens hem niet alleen voor de uitvoering, maar ook voor het

eindresultaat. "Dit huis heeft zoveel details. Als je hier tien keer binnenkomt, zie je tien keer wat anders. Je moet zorgen dat alles uiteindelijk met elkaar in harmonie is. De kunst is dus om continu het grote geheel in de gaten te houden, te zorgen dat alles qua stijl-, kleur- en materiaalkeuze goed op elkaar is afgestemd."

Gewenste harmonie

Gelukkig waren er voldoende aanknopingspunten om tot een succesvol eindresultaat te komen. De originele plafonds waren weliswaar beschadigd en op sommige plaatsen weggewerkt. Na het verwijderen van het schrootjesplafond konden de decoraties worden gereconstrueerd. Om een idee te krijgen van de originele kleurstellingen was het hier en daar nodig om een

5

aantal lagen witsel weg te krabben. Die kleuren werden zoveel mogelijk teruggebracht, al koos Van Elten hier en daar voor een paar procentjes lichter of donkerder om de gewenste harmonie te bereiken. De wanden in de hal en de trap werden opnieuw voorzien van stucwerk met een schifting, dus een blokverdeling door horizontale en verticale 'voegen'. Beschadigde en niet meer te krijgen marmeren platen, destijds als rijk alternatief voor lambrisering tegen diverse wanden geplaatst, werden door een decoratieschilder feilloos geïmiteerd. En behalve een ellenlange waslijst van andere details en werkzaamheden werden ook nog de ernstig beschadigde terrazzovloeren gerestaureerd. Alles bij elkaar is Van Elten er uitstekend in geslaagd om van de behoorlijk aangetaste villa Margaretha weer een harmonieus geheel te maken dat de oorspronkelijke neorenaissance stijl eer aan doet.

6

2/3/4- Een net zo onverwachte als aangename verrassing, neo-renaïssancistische pracht in de Rotterdamse deelgemeente Hillegersberg. Vloer, wanden en plafond, de hele villa eigenlijk, ademt na een immense restauratie weer de sfeer van de late 19e eeuw. Een ware tour de force, waarbij harmonie het sleutelwoord was.

5/6- 'Topvloeren' luidt de kwalificatie die Cristofoli het werk van zijn vakgenoten van weleer geeft. Het was de Haagse terrazzoman een eer om deze schitterende maar helaas ernstig beschadigde terrazzovloeren te mogen repareren.

Ziel moet je hebben

Volgens Cristofoli die het terrazzowerk voor zijn rekening nam, is het, afgezien van de financiële armslag die je ervoor moet hebben, niet iedereen gegeven om zo'n restauratieprestatie te leveren. "Je hebt in Nederland veel vloeren en andere zaken die je kunt terugbrengen in de oude staat. Maar vaak weten mensen niet eens dat dat mogelijk is. En al weten ze het wel, dan is het nog maar de vraag hoe het gebeurt. Voor restaureren heb je ziel nodig, zowel de vakman als de opdrachtgever." Die ziel kan Van Elten en de mensen die hij inschakelde niet worden ontzegd. Cristofoli bijvoorbeeld spreekt met groot respect over het originele werk dat zijn vak- en landgenoten ruim honderd jaar geleden hebben verricht. "Dat zijn echte vaklui geweest, ze hebben werkelijk topvloeren gelegd. Het is voor mij een eer geweest om

Villa Margaretha

Gerestaureerd met ziel en zaligheid

dit te restaureren." Behalve die eer was het ook een gigantische klus. De terrazzovloer van een balkon aan de voorgevel, het bordes bij de voordeur, en de terrazzovloer met mozaïek in de hal moesten worden opgeknapt. Maar het meeste werk ging zitten in de serre. Die vloer, terrazzo met een band en bloemenmotieven in mozaïek, was op diverse plekken ernstig gescheurd. Door verzakking lag een deel van die vloer zelfs zowat een centimeter lager dan de rest. Omdat bijlijpen nu eenmaal niet gaat, werd het hoger gelegen deel afgeslepen tot het geheel weer gelijk lag. Dat kon doordat de toplaag, met een zeer grove korrel, bijna 3 cm dik was.

Onvermijdelijk kleurverschil, maar dat mag

Bij het repareren van de scheuren moesten Cristofoli en zijn

mannen al hun kennis en vakmanschap aanspreken. Lukraak uithakken was er niet bij gezien het mozaïek en de grove korrels, meer blokjes eigenlijk, in het terrazzo. Werden die stuk gehakt, dan zouden de herstelwerkzaamheden te duidelijk zichtbaar worden. Er moest dus zeer nauwkeurig worden gewerkt om de blokjes heel te houden of in hun geheel te verwijderen. Vervolgens werden de scheuren gevuld met cement en korrels en blokjes in bijpassende formaten en kleuren. Sluitstuk van de reparaties vormde het rollen en het slijpen waarna de vloer er weer *pico bello* bijligt. Niet dat de schade geen littekens heeft achtergelaten. Wie vluchtig kijkt zal het ontgaan, maar een minimaal kleurverschil markeert de plek van de gerepareerde scheuren. "Dat is onvermijdelijk", aldus Cristofoli. "Het cement dat destijds werd gebruikt, is niet meer te krijgen en de heden-

8

9

10

11

daagse varianten wijken iets af in kleur. Hetzelfde geldt voor het toeslagmateriaal. Er zijn zeven of acht kleuren korrels en blokjes marmer in deze vloer gebruikt en aan sommige daarvan kun je gewoonweg niet meer komen. Ik heb stad en land afgezocht naar het juiste rood, maar zelfs in Italië was het niet meer te krijgen. Dan moet je het dus doen met kleuren die er het dichtst bij komen; waarbij je ook nog moet opletten dat je niet net een blokje hebt dat meer of minder geaderd is dan wat er in de vloer ligt." Al was Cristofoli erin geslaagd om aan de originele materialen te komen, dan zou er nog altijd een verschil te zien zijn geweest. In de loop van een eeuw verandert marmer nu eenmaal van kleur door invloeden van buitenaf. "Maar ik vind, en met mij ook gerenommeerde terrazzo restaurateurs in Italië, dat het niet erg is dat je kunt zien dat een dergelijk vloer

is gerepareerd." Van Elten is het daar mee eens. "Vakwerk! Het bordes bij de voordeur ziet er zelfs mooier uit dan het ooit is geweest!"

7- Ook de terrazzovloer buiten op het bordes werd onder handen genomen. Volgens de eigenaar ziet de vloer er mooier uit dan hij ooit is geweest.

8/9- De meeste schade had de serrevloer geleden. Het uithakken van de scheuren was een secuur karwei. Halve marmerblokjes zouden immers het beeld verstoren.

10/11- Een van de scheuren zorgde voor een hoogteverschil van bijna een centimeter. En hij liep ook nog eens dwars door een in mozaïek uitgevoerde bloem. Zeker de reparatie van dat detail mag een kunststuk worden genoemd. Slechts een vage lijn, als een oud litteken, herinnert aan de schade van voorheen.